

Załącznik do uchwały Nr LX/1128/VIII/2022
RADY MIASTA POZNANIA
z dnia 8 marca 2022 r.

Program działań profilaktycznych Miasta
Poznania wobec zagrożeń bezpieczeństwa
ludzi spowodowanych migracją dzików
na tereny zurbanizowane

Zakład Lasów Poznańskich

Poznań wrzesień 2021 r.

Opracował:

Zespół ds. działań profilaktycznych miasta Poznania wobec zagrożeń bezpieczeństwa ludzi spowodowanych migracją dzików na tereny zurbanizowane.

Skład osobowy zespołu:

1. Monika Danelska – radna Miasta Poznania,
2. dr Olga Grabowska-Chenczke – Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu,
3. dr inż. Mikołaj Jakubowski – Polski Związek Łowiecki, ZO Poznań,
4. insp. Robert Kasprzyk – Komendant Miejski Policji w Poznaniu,
5. Mariusz Łukasik – Koło Łowieckie „Ratusz” w Poznaniu,
6. Waldemar Matuszewski – Komendant Straży Miejskiej Miasta Poznania,
7. Witold Rewers – Dyrektor Wydziału Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa Urzędu Miasta Poznania,
8. prof. dr hab. Maciej Skorupski – Kierownik Katedry Łowiectwa i Ochrony Lasu Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu,
9. Zdzisław Smół – Koło Łowieckie „Ratusz” w Poznaniu,
10. dr inż. Paweł Strzebiński – Katedra Urządzania Lasu Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu,
11. mgr Anna Wawrzyniak-Strzebińska – Katedra Łowiectwa i Ochrony Lasu Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu,
12. lek. wet. Grzegorz Wegiera – Powiatowy Lekarz Weterynarii w Poznaniu,
13. prof. dr hab. Paweł Węgorek – Kierownik Zakładu Entomologii i Agrofagów Zwierzęcych Instytutu Ochrony Roślin Państwowego Instytutu Badawczego w Poznaniu,
14. dr Stefan Wolny – emerytowany pracownik Instytutu Ochrony Roślin Państwowego Instytutu Badawczego w Poznaniu.

Zatwierdził:

Spis treści

Spis treści	3
1. Wprowadzenie.....	4
2. Wytyczne dotyczące działań w profilaktyce zagrożeń spowodowanych migracją dzików w tereny zurbanizowane.....	5
2.1. Zabezpieczanie odpadów organicznych komunalnych	5
2.2. Zabezpieczenie ogródków działkowych, sadów i terenów miejskich będących nieużytkami	6
2.3. Stosowanie środków odstraszających na trawnikach i po koszeniu traw.....	7
2.4. Stosowanie zapór.....	7
2.4.1. Zapory chemiczne	7
2.4.2. Zapory mechaniczne	7
2.4.3. Zapory biologiczne.....	8
2.4.3.1. Ostoje	8
2.4.3.2. Pasy zaporowe	8
2.4.3.3. Poletka łowieckie	8
2.4.3.4. Wspieranie gatunków drzew ciężkonasiennych	8
2.5. Działania edukacyjne.....	9
2.5.1. Tablice edukacyjne.....	9
2.5.2. Ulotki i broszury edukacyjne	9
2.5.3. Programy w radiu, telewizji i mediach internetowych.....	9
2.5.4. Szkolenia i spotkania.....	10
2.5.5. Konkursy	10
2.6. Struktura populacji na terenie miasta	11
2.7. Monitorowanie dzików na terenie miasta.....	11
3. Dodatkowe uwarunkowania.....	13

1. Wprowadzenie

Obecność dzików na obszarze zurbanizowanym staje się coraz większym problemem. W tej sytuacji uzasadnione i konieczne stało się opracowanie programu działań profilaktycznych mających pomóc w usuwaniu przyczyn, a nie tylko skutków bytowania dzików na terenach miejskich, do czego został zobowiązany Zakład Lasów Poznańskich (zarządzenie 450/2021/P Prezydenta Miasta Poznania z dnia 25 maja 2021 r.) przy udziale powołanego z inicjatywy ZLP Zespołu ds. działań profilaktycznych miasta Poznania wobec zagrożeń bezpieczeństwa ludzi spowodowanych migracją dzików na tereny zurbanizowane (zarządzenie 483/2021/P Prezydenta Miasta Poznania z dnia 11 czerwca 2021 r.). Powołany Zespół skupia w swym gronie specjalistów, którzy na co dzień zajmują się tematyką dzikich zwierząt, m.in. naukowców z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, przedstawicieli Polskiego Związku Łowieckiego i kół łowieckich, Powiatowego Lekarza Weterynarii w Poznaniu. Do współpracy zaproszeni zostali także przedstawiciele Rady Miasta Poznania oraz organizacji samorządowych.

Opracowane i wprowadzone działania profilaktyczne uzupełniają działania bezpośredniego reagowania. Działania profilaktyczne mają na celu zniechęcić dziki do przenikania w tereny miejskie zurbanizowane, a co za tym idzie ograniczyć szkody i sytuacje niebezpieczne z udziałem tych zwierząt w Poznaniu. Dzięki nim zwiększy się świadomość na celu edukację społeczeństwa, w tym wypracuje się w mieszkańcach odpowiednie zachowania (dużym problemem jest dokarmianie dzikich zwierząt przez ludzi, brak odpowiedniego zabezpieczenia dostępu do odpadów oraz brak znajomości odpowiedniego zachowania się w obecności dzików).

Na podstawie obowiązujących przepisów, za dokarmianie dzików Straż Miejska Miasta Poznania może jedynie nałożyć karę grzywny w wysokości do 500 zł za zaśmiecanie miejsc publicznie dostępnych (art. 145 Kodeksu wykroczeń). Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1421) powiatowy lekarz weterynarii w drodze decyzji może wydawać stosowne nakazy i zakazy w zakresie zwalczania chorób zakaźnych zwierząt. Niestosowanie się do nich podlega karze pieniężnej.

Coraz częściej mieszkańcy miast zgłaszają przypadki obecności dzików i powodowanych przez nie zniszczeń na terenach zurbanizowanych. Dzikie w miastach przyczyniają się do powstawania kolizji w ruchu drogowym, niszczą trawniki oraz buchtują na ogródkach działkowych, w szczególnych sytuacjach mogą stanowić bezpośrednie zagrożenie dla człowieka.

Typowym siedliskiem dzika są lasy o urozmaiconym składzie gatunkowym. Zapewniają mu one żer w ciągu całego roku. Dzikie cechuje wysoka tolerancja wobec czynników środowiskowych i niezwykle szybko przystosowują się do zmian następujących w wyniku działalności człowieka. Populacja dzików bytująca w mieście jest bardzo liczna ze względu na dużą dostępność pożywienia poza terenami leśnymi (dokarmianie przez ludzi, niezabezpieczone kontenery na śmieci, nieogrodzone działki, nieużytki, itp.). Do tego dochodzą korzystne warunki klimatyczne i brak zagrożeń środowiskowych.

Miasto Poznań, reagując na pojawiające się dziki w przestrzeni miejskiej, korzysta z usług specjalistycznego podmiotu gospodarczego realizującego usługę całodobowego pogotowia ds. usuwania zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi ze strony dzikich zwierząt. Dysponentem działań podmiotu gospodarczego realizującego tę usługę jest Wydział

Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa. Dotychczasowe działania podejmowane i koordynowane przez wydział od 2010 r. doprowadziły do usunięcia z przestrzeni miejskiej ponad 3500 dzikich zwierząt. Prowadzony przez Centrum Zarządzania Kryzysowego od 2012 roku monitoring stwierdził w pierwszym roku 6 miejsc czasowej migracji dzików, a w 2020 roku miejsc tych było już 20 mimo podejmowanych działań. Od 2012 do 2020 roku według danych Centrum Zarządzania Kryzysowego liczba dzików w Poznaniu wzrosła o około 250%, a populację szacowano na poziomie około 250 osobników.

Pomimo problemu pojawienia się dzików na terenach miejskich, nie może umknąć uwadze, że te zwierzęta odgrywają bardzo ważną rolę w całym ekosystemie, z czego również wynikają określone korzyści dla człowieka. Funkcje, jakie dzik pełni w ekosystemach leśnych, to między innymi:

- **buchtowanie (czyli rozorywanie miejsc, w których dzik poszukuje ukrytego w glebie pożywienia) – przyspiesza rozkład materii i wspomaga naturalne odnowienie drzew i krzewów,**
- **ograniczanie gradacji poprzez zjedanie dużej liczby owadów (postrzeganych przez leśników jako szkodliwe),**
- **odżywanie się padliną – funkcja sanitarna.**

2. Wytyczne dotyczące działań w profilaktyce zagrożeń spowodowanych migracją dzików w tereny zurbanizowane

Naturalnym środowiskiem życia dzika (*Sus scrofa L.*) jest las. Ekosystemy leśne dostarczają mu pokarmu w postaci roślin zielnych, liści, korzeni, owoców leśnych, grzybów oraz żyjących w ściółce leśnej bezkręgowców (np. pędraki chrabaszcza majowego – szkodnika szkółek i upraw leśnych). W sytuacji, gdy leśna baza żerowa nie zaspokaja potrzeb żywieniowych populacji dzików na danym terenie, migrują one w poszukiwaniu pokarmu. Kosmopolityczny charakter tego gatunku zapewnia łatwość i szybkość w adaptacji do zmiennych warunków otoczenia, co przyczynia się do zwiększonej penetracji terenów miejskich w poszukiwaniu łatwo dostępnego pożywienia oraz dogodnych warunków do bytowania. Podstawowym działaniem, jakie należy podjąć w celu wyeliminowania, a przynajmniej ograniczenia bytowania dzików na terenie miejskim, jest likwidacja bądź ograniczenie bazy żerowej w mieście.

2.1. Zabezpieczanie odpadów organicznych komunalnych

- w sposób chemiczny, poprzez spryskiwanie pojemników na odpady komunalne lub miejsca w ich pobliżu odpowiednimi środkami odstraszącymi – repelentami

Jednym z najpopularniejszych repelentów jest środek imitujący zapach ludzkiego potu. Poprzez działanie na wegetatywny układ nerwowy zwierząt środek wytwarza u zwierzęcia obraz człowieka jako nieprzyjaciela. Istnieją także repelenty imitujące zapachy drapieżników np. niedźwiedzia czy wilka.

Przepisy prawa nie zabraniają stosowania chemicznych środków odstraszcjących w miastach. Szeroko zakrojona akcja edukacyjna mieszkańców w zakresie zabezpieczania

odpadów komunalnych w sposób chemiczny poprzez zastosowanie dozwolonych środków odstraszających może przynieść oczekiwane rezultaty.

- w sposób mechaniczny poprzez zabezpieczenie miejsca gromadzenia odpadów komunalnych ogrodzeniem

Najwięcej przypadków nieodpowiednio zabezpieczonych pojemników na odpady zauważa się na osiedlach mieszkaniowych. Mieszkańcy często pozostawiają niezamknięte wiaty i altany śmietnikowe. Źle zabezpieczone odpady to zjawisko powszechne także przy punktach gastronomicznych, galeriach handlowych czy budynkach wielolokalowych. Takie miejsca stanowią główną bazę żerową dla dzikich zwierząt w mieście. Jest to szczególnie niebezpieczne, ponieważ oprócz pożywienia, dziki znajdują tam odpowiednie miejsce do bytowania, co może zakończyć się ich atakami na ludzi oraz rozprzestrzenieniem się chorób odzwierzęcych.

Ponadto zdarza się, że właściciele prywatnych posesji praktykują zwyczaj wystawiania pojemników na śmieci przed posesję na kilka dni wcześniej niż planowany odbiór, co jeszcze pogłębia problem i utrwała w zwierzętach nawyk poszukiwania pożywienia w danej okolicy. Nagłośnienie tego problemu oraz uświadomienie mieszkańców, że takie postępowanie jest ponadto niezgodne z „Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie miasta Poznania” (§ 5 ust. 1 „Właściciel nieruchomości zobowiązany jest wystawić przed nieruchomość pojemniki lub worki do zbierania odpadów komunalnych w dniu odbioru odpadów do godz. 6:00...”)) pomoże w stopniowym rozwiązywaniu problemu występowania dzików w mieście. Należy również zwrócić uwagę, że niewykonanie obowiązków wynikających z tego regulaminu podlega karze grzywny.

W tym celu niezbędna wydaje się szeroko zakrojona, skierowana do zarządców i właścicieli budynków wielorodzinnych edukacja mieszkańców w zakresie zagrożeń płynących z nieodpowiedniego zabezpieczania odpadów organicznych komunalnych oraz zachęta do tworzenia nowych grodzień w miejscach kumulacji odpadów – mogą być to grodzień czasowe, stałe zamykane na klucz lub urządzenia umożliwiające automatyczne zamykanie się furtek.

2.2. Zabezpieczenie ogródków działkowych, sadów i terenów miejskich będących nieużytkami

Bazą żywieniową dla dzików w mieście są także ogródki działkowe i sady owocowe. Problem dotyczy zarówno ogródków i sadów stale użytkowanych, jak i terenów opuszczonych i nieużytkowanych. Wynika to z nieszczelności grodzień lub ich całkowitego braku. Dodatkowo opuszczone miejsca stają się idealnym miejscem do bytowania poprzez brak ingerencji człowieka oraz niepielęgowaną roślinność tworzącą gęste zarośla. Dobrą praktyką byłoby w takich sytuacjach zachęcanie właścicieli nieruchomości do stosowania grodzień uniemożliwiających przechodzenie dzików w miejsca stanowiące atrakcyjną bazę żerową. W miejscach, gdzie grodzień jest niemożliwe, a także w przypadku kiedy gałęzie drzew owocowych znajdują się poza ogrodzeniem, należałoby rozpatrzyć zastosowanie innych środków odstraszających.

Kolejnym rozwiązaniem jest również przeprowadzenie rozmów z zarządami rodzinnych ogrodów działkowych w zakresie zastosowania szczelnych grodzień czy obowiązku zbioru owoców z gałęzi, które wychodzą poza granice działki użytkownika.

2.3. Stosowanie środków odstraszających na trawnikach i po koszeniu traw

Charakterystycznym zachowaniem dla dzików jest buchtowanie. Trawniki są miejscem bytowania wielu owadów i ich larw (np. guniak czerwcyk, ogrodnica niszczylistka), które stanowią pokarm dla dzika. Dobrą praktyką jest stosowanie nieszkodliwych dla środowiska środków odstraszających dziki w miejscach świeżo koszonych traw oraz na trawnikach podlegających częstym uszkodzeniom przez żerujące dziki. W celu obniżenia kosztów i pracochłonności można połączyć koszenie trawników, np. w Zarządzie Zieleni Miejskiej, Zarządzie Dróg Miejskich, z zabiegiem wysiewu granulatu odstraszającego lub oprysku repelentem płynnym w miejscach najbardziej narażonych na penetrowanie przez dziki.

2.4. Stosowanie zapór

Naturalnym środowiskiem życia dzików są ekosystemy leśne. Gatunek ten występuje w lasach całej Polski, szczególnie w dużych kompleksach lasów liściastych i mieszanych, co nie oznacza, że nie spotkamy go na siedliskach borowych. Często jako miejsce ostoi wybierają tereny w pobliżu bagien i wód. Poprzez rozrost terenów zurbanizowanych areał bytowania dzików staje się zbyt mały, co powoduje ich migrację. Wędrowki dzików nie tylko powodują zwiększanie się ich liczby w miastach, ale również są zagrożeniem na drogach. Zastosowanie odpowiedniego rodzaju zapór z uwzględnieniem stałych szlaków migracyjnych spowodowałoby zatrzymanie zwierząt w kompleksach leśnych, a tym samym ograniczenie przenikania ich w tereny zurbanizowane.

2.4.1. Zapory chemiczne

Repelenty odstraszające dziki mogą występować w formie granulatu, środka do rozcieńczania i rozpylania lub do bezpośredniego użytku. Te ostatnie wymagają zastosowania nośnika, który odpowiednio zabezpieczony umieszcza się na palikach o wysokości 50-60 cm lub na innych dostępnych obiektach np. drzewach.

Biorąc pod uwagę fakt, że dzikie zwierzęta w mieście często stykają się z zapachem człowieka, istnieje duże prawdopodobieństwo szybkiej adaptacji do danej grupy repelentów, co skutkuje ich mniejszą skutecznością. Wiąże się to z częstą wymianą na repelenty o innej mieszance zapachowej.

Wybór miejsca musi uwzględniać stałe szlaki migracyjne, tak aby zatrzymać dziki na wczesnym etapie ich wędrówki.

2.4.2. Zapory mechaniczne

Mechaniczną zaporą ograniczającą przenikanie dzików do miasta mogą być urządzenia dźwiękowe, np. armatki hukowe, przy czym należy pamiętać, aby umiejscawiać je z dala od budynków mieszalnych ze względu na emisję wysokiego poziomu hałasu. Dostępne są również odstraszacze, które posiadają wbudowane fotokomórki wykrywające ruch zwierząt. Wówczas uruchamiają one stacje FM oraz dodatkowo emitują światło, co zwierzęta odbierają jako zagrożenie. Rozwiązaniem są także urządzenia imitujące odgłosy innych zwierząt np. naturalnych wrogów, oraz dźwięki związane z aktywnością ludzi.

2.4.3. Zapory biologiczne

Zatrzymanie migracji dzików na tereny zurbanizowane może odbywać się poprzez stworzenie dogodnych warunków do bytowania dzików w lesie i wzbogacanie naturalnej bazy żerowej. Służyć temu może odpowiednia infrastruktura łowiecka. Należy dążyć do polepszania warunków bytowych i żywieniowych poprzez tworzenie ostoi, pasów zaporowych i poletek łowieckich w miejscach, które są najbardziej narażone na migrację dzików w tereny zurbanizowane.

Wzbogacać bazę żerową można także poprzez zwiększanie udziału drzew ciężkonasiennych w składzie gatunkowym lasu.

2.4.3.1. Ostoje

Przez ostoje rozumie się miejsca, w których zwierzyzna znajduje dogodne warunki życia. Mają one zapewnić dostęp do pokarmu, schronienie i spokój oraz możliwość rozmnażania się i wydania zdrowego potomstwa. Celem utworzenia ostoi jest zahamowanie migracji oraz zatrzymanie dzików w ich naturalnym środowisku.

Chcąc zapewnić spokój zwierzętom należałoby odsunąć ruch turystyczny z miejsc wyznaczonych jako ostoje.

2.4.3.2. Pasy zaporowe

Pasy zaporowe to wąskie pasy zajęte przez uprawy lub służące do wykładania pokarmu lokalizowane w lesie na drodze do pól, upraw leśnych oraz w miejscach, gdzie dziki zaczynają opuszczać tereny leśne i przenikać do miasta. Mają na celu zatrzymanie zwierzyzny w lesie i ograniczenie lub uniknięcie wyrządzanych przez nią szkód. Pokarm wykładany na pasach powinien być atrakcyjny i konkurencyjny, np. kukurydza. Podawanie karmy musi odbywać się systematycznie.

W celu wyznaczenia miejsc utworzenia pasów zaporowych konieczne jest prowadzenie ciągłego monitoringu miejsc migracyjnych dzików.

2.4.3.3. Poletka łowieckie

Tworzenie poletek łowieckich, tj. obszarów obsianych lub obsadzonych roślinami stanowiącymi atrakcyjny pokarm dla dzików, ma na celu zatrzymanie dzików w lesie poprzez poprawę dostępności składników pokarmowych, a tym samym ograniczenie szkód łowieckich w uprawach rolniczych i przenikanie dzików w tereny zurbanizowane. Każde wzbogacanie bazy żerowej powinno odbywać się w odpowiednim czasie, tzn. kiedy w lesie spada dostępność pokarmu.

Należy podkreślić, że wszelkie działania opierające się na wzbogacaniu lub tworzeniu nowych baz żerowych i miejsc bytowania, bez jednoczesnej likwidacji dostępu do pokarmu w mieście, nie przyniosą efektu, a wręcz mogą nasilić rozmnażanie się dzików.

2.4.3.4. Wspieranie gatunków drzew ciężkonasiennych

Jednym z bardziej lubianych pokarmów w diecie dzika są żołądźcie i bukiew. Zaleca się wspieranie roślinności dostarczającej naturalnego pożywienia, np. wprowadzanie gatunków ciężkonasiennych takich jak buk i dąb, w lasach położonych przy granicy Poznania,

które dostarczą naturalnego pożywienia dla dzików w miejscach ich stałego bytowania w lasach. Wzbogacanie naturalnej bazy żerowej dzików, przyczyni się do ograniczenia ich występowania w przestrzeni miejskiej.

2.5. Działania edukacyjne

Ważną rolę w działaniach profilaktycznych wobec zagrożeń bezpieczeństwa ludzi spowodowanych migracją dzików na tereny zurbanizowane odgrywa edukacja. To poprzez odpowiednie uświadomienie społeczeństwa możliwa jest realizacja większości wytycznych przedmiotowego programu profilaktycznego.

Poprzez szeroko rozumiane działania edukacyjne możemy kształtować odpowiednie zachowania społeczne, zarówno te dotyczące ograniczenia bazy żywieniowej, jak i te, które pozwalają uniknąć zagrożeń ze strony napotkanych dzików.

Działania edukacyjne pozwolą również na uświadomienie społeczeństwu istotnej roli dzika w środowisku oraz pozwolą zwiększyć świadomość społeczeństwa, wynikającą z konieczności obcowania z dzikami w lasach przyległych do miasta.

2.5.1. Tablice edukacyjne

Tablice edukacyjne zlokalizowane przy regulaminach korzystania z lasów miejskich, zawierają informacje m.in. o tym, jak zachować się, gdy spotkamy dzika.

2.5.2. Ulotki i broszury edukacyjne

Ulotki i broszury mówiące o tym, dlaczego dzików jest coraz więcej oraz czego nie należy robić, kiedy je spotkamy. Ulotki stanowią łatwo dostępną i powszechną formę przekazu informacji. Ich dystrybucja może odbywać się wśród:

- mieszkańców Poznania,
- jednostek administracyjnych Urzędu Miasta Poznania,
- pracowników administracji samorządowej, nauczycieli;
- w szkołach, przedszkolach, zakładach pracy,
- mieszkańców osiedli poprzez publikowanie informacji w gazetkach osiedlowych,
- najmłodszych poprzez rozpowszechnianie ilustrowanych książeczek o tematyce związanej z dzikami oraz innymi zwierzętami dziko żyjącymi.

2.5.3. Programy w radiu, telewizji i mediach internetowych

Zwiększanie świadomości mieszkańców Poznania w tematach związanych z dzikami, przede wszystkim w zakresie działań mających ograniczyć ich migracje na tereny zurbanizowane, powinno odbywać się za pomocą środków masowego przekazu o szerokim zasięgu, np. poprzez:

- filmy i programy edukacyjne w radiu i telewizji,
- filmy edukacyjne i audycje radiowe dla przedszkoli i szkół podstawowych,
- filmy emitowane w telewizji internetowej dla młodzieży i dorosłych,
- filmy oraz posty udostępniane na kanałach YouTube, stronach internetowych i portalach społecznościowych, np. Facebook,

- emisje spotów radiowych (kilkudziesięciosekundowych),
- emisje spotów telewizyjnych (1-minutowych typu reklama akcji).

2.5.4. Szkolenia i spotkania

Należy prowadzić cykliczne szkolenia i spotkania prowadzone przez specjalistów poruszające tematykę zagrożeń bezpieczeństwa ludzi spowodowanych migracją dzików na tereny zurbanizowane oraz dotyczące działań profilaktycznych, np.:

- spotkania z dziećmi i młodzieżą prowadzone na terenie szkół i przedszkoli,
- szkolenie dla przedstawicieli poznańskich wspólnot mieszkaniowych, zarządców nieruchomości i osób indywidualnych, członków rad osiedli,
- spotkania z seniorami w ramach uniwersytetu trzeciego wieku i Centrum Inicjatyw Senioralnych.

2.5.5. Konkursy

Dobrym działaniem edukacyjnym byłoby organizowanie konkursów literackich, plastycznych i graficznych, a także konkursów na film, piosenkę czy też występ artystyczny o tematyce poruszającej problem migracji dzików na tereny zurbanizowane, które będą angażować dzieci i młodzież.

2.6. Struktura populacji na terenie miasta

Od wielu lat obserwuje się znaczny przyrost populacji dzików nie tylko w Polsce, ale także w całej Europie. Problem coraz większej liczby osobników tego gatunku jest złożony. Zmiany klimatyczne i środowiskowe są odpowiedzialne za coraz łżejsze zimy, a tym samym dostęp do bazy żerowej praktycznie przez cały rok. Dodatkowo rozwój rolnictwa m.in. poprzez mechanizację i coraz większe areale zasiewów kukurydzy dostarczają dzikom nieograniczonej ilości wysokoenergetycznego pokarmu. Podobnie sytuacja wygląda w miastach, gdzie niska świadomość wśród społeczeństwa doprowadziła do powstania łatwo dostępnych baz żerowych. Dojrzałość płciową u dzików warunkuje między innymi osiągnięcie przez lochę odpowiedniej wagi, co przy takiej dostępności pokarmu następuje zbyt szybko. W efekcie samice wydane wiosną, często przystępują do rozrodu jesienią jeszcze tego samego roku, co w prawidłowym cyklu powinno odbyć się co najmniej rok później. Z kolei dopuszczanie do rozrodu młodych samców jest spowodowane zanikiem naturalnych mechanizmów terytorializmu i konkurencji wewnątrzgatunkowej u starych odyńców.

Śmiertelność naturalna u dzików kształtuje się na poziomie 5%, czyli jest stosunkowo niewielka w porównaniu do innych gatunków (np. u sarny wynosi ona nawet do 30%). Sposobem ograniczającym liczebność populacji dzików jest ich odstrzał, który obecnie dotyczy wszystkich osobników, bez względu na płeć i wiek. Wynika to z rozporządzenia Ministra Rozwoju i Wsi oraz z rozporządzenia Komisji Europejskiej dotyczących ograniczania rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń (ASF). Myśliwi zobowiązani są przestrzegać wytycznych rocznych planów łowieckich oraz ww. rozporządzeń, co ma na celu zatrzymanie rozprzestrzeniania się ASF.

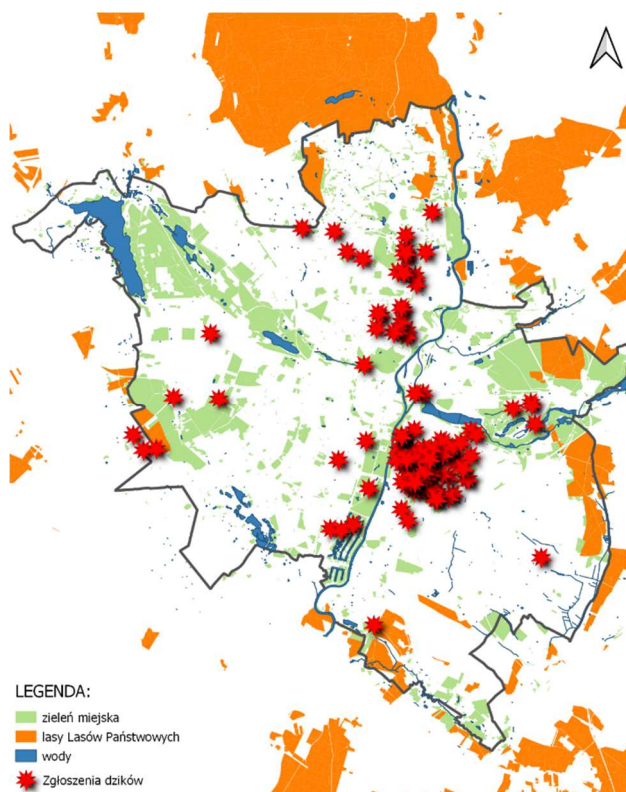
Zaleceniem niniejszego programu jest m.in. dążenie do osiągnięcia prawidłowych struktur płciowej i wiekowej u dzików. Jest to niezbędne, aby wyprowadzić populację o niezaburzonym cyklu płciowym, co przyczyni się do zmniejszenia rozrodczości u tego gatunku. Roczne plany łowieckie, które zatwierdza Wydział Działalności Gospodarczej i Rolnictwa, winny brać pod uwagę strukturę populacji dzików ze szczególnym uwzględnieniem wieku, płci i liczebności. Odpowiednia struktura będzie mogła zostać wprowadzona przy współpracy kół łowieckich z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa Miasta Poznania.

Należy podkreślić, że pomimo ingerencji człowieka są to procesy naturalne, a efekt działań będzie widoczny za kilka lat. Uwzględniając obecną sytuację epizootyczną (ASF) ukierunkowaną na odstrzał wszystkich osobników, należy przyjąć, że osiągnięcie pożądanego stanu znacznie rozłoży się w czasie.

2.7. Monitorowanie dzików na terenie miasta

Podstawą wdrażania prawidłowego programu profilaktycznego będzie prowadzenie ciągłego monitoringu dzików, polegającego na wypracowaniu odpowiedniej metody monitoringu populacji dzika na terenie Poznania, w celu określenia struktury płci i wieku, śmiertelności, zagęszczenia populacji liczebności oraz obszaru występowania tych zwierząt. Monitorowanie obecności dzika w mieście, prowadzone na podstawie doniesień od społeczeństwa oraz szacowania kół łowieckich, ma posłużyć do ustalenia odpowiednich miejsc do ulokowania kamer i poznania tras migracji. Na podstawie zgłoszeń na portalu społecznościowym Facebook z grupy „Zgłoś dzika w Poznaniu” (Ryc. 1), utworzonej przez ZLP, obserwuje się zwiększoną liczbę zgłoszeń w południowo-wschodniej części Poznania.

Związane jest to z obecnością dużych osiedli mieszkaniowych w tym rejonie miasta, a co za tym idzie łatwo dostępną bazą żerową, którą stanowią np. niezabezpieczone wiaty śmietnikowe.

Ryc. 1. Mapa zgłoszeń na grupie „Zgłoś dziką w Poznaniu” (opracowanie własne stan na 15.08.2021 r.).

3. Dodatkowe uwarunkowania

- Podjęcie zarządzenia Prezydenta Miasta Poznania umożliwi realizację przyjętych działań profilaktycznych.
- Stosowanie postanowień „Programu działań profilaktycznych miasta Poznania wobec zagrożeń bezpieczeństwa ludzi spowodowanych migracją dzików na tereny zurbanizowane” nie może naruszać norm powszechnie obowiązujących na terenie kraju.
- Działania związane z tworzeniem pasów zaporowych, ostoi itp. muszą zostać poprzedzone monitoringiem szlaków migracyjnych i stref stałego przebywania dzików. Jedynie dokładne poznanie tych miejsc umożliwi prowadzenie wskazanych działań, które zostaną wprowadzone po opracowaniu mapy migracji dzików przy współpracy z GEOPOZ.
- Działania edukacyjne powinny być prowadzone w sposób ciągły, co zagwarantuje ich skuteczność. Edukacja społeczeństwa będzie prowadzona przy współpracy z Urzędem Miasta Poznania.
- Osiągnięcie zamierzonego efektu programu będzie możliwe w przypadku współdziałania jednostek miejskich, tj. Wydziału Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa, Wydziału Działalności Gospodarczej i Rolnictwa, Straży Miejskiej, Policji i GEOPOZ-u.

Bibliografia

1. <https://www.odstraszanie.pl/k137,odstraszanie-zwierzat-dziki-srodek-na-dziki.html>.
2. Załącznik do uchwały Nr LVII/283/2020 Zgromadzenia Związku Międzygminnego „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej” z dnia 22 czerwca 2020 r.
3. Polski Związek Działkowców, *Regulamin Rodzinnego Ogrodu Działkowego*, Warszawa 2018.
4. Wydział Rozwoju Miasta i Współpracy Międzynarodowej, *Baza Danych Miasta*, Poznań 2018.
5. Najwyższa Izba Kontroli, *Postępowanie ze zwierzętami wolno żyjącymi (dzikimi) na terenie miast*, Warszawa 2020.
6. Henryk Okarma, Andrzej Tomek, *Łowiectwo*, Bibice, 2008.
7. Janusz Nowacki, Maciej Skorupski, *Gospodarka łowiecka a różnorodność biologiczna*, Fundacja Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań 2016.